

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

III/2-CJ1/1.13/Šv

Publius Ovidius Naso

(www.wikipedia.cz)

Literárněhistorický kontext

Přečtěte si základní informace o starověké římské literatuře a запиšte si stručné výpisky do sešitu.

Římská literatura (3. stol. př. n. l. - 5. stol. n. l.)

Z chronologického a vývojového hlediska se římská literatura člení na **3 etapy**:

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
P R A C H A T I C E

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- staré období (3. – 2. stol. př. n. l.)
- klasické období (1. stol. př. n. l. – 14 n. l.)
- postklasické období (14 n. l. – 5. stol. n. l.)

Klasické období (1. stol. př. n. l. – 14 n. l.)

Klasické období římské literatury bývá někdy ještě členěno na období:

- Ciceronovo (do r. 30 př. n. l., kdy si Římané podmaňují Egypt)
- zlaté (zahrnující vládu císaře Octaviana, tj. 30 př. n. l. – 14 n. l.)

Literární památky této etapy tvoří základní fond římského písemnictví, k němuž se s úctou obrací středověk, renesance i nová doba.

Vůdčí osobností kultury pozdní republiky byl **Marcus Tullius Cicero**, vynikající řečník, politik, popularizátor filozofie.

Ciceronův současník **Gaius Iulius Caesar** přispěl k proměně římské republiky v autokratický stát. Do literatury vstoupil dílem Zápisky o válce galské.

Nejvýznamnějším dobovým literárním druhem se stala poezie, v níž vyniká trio **Vergilius, Ovidius a Horatius**.

(Literatura I, Výklad, Scientia 2003)

Publius Ovidius Naso

(43 př. n. l. Sulmo – asi 18 n. l. Tomis, dnešní Constanta v Rumunsku)

Přečtěte si základní informace o Ovidiově životě a zapište si stručné výpisky do sešitu.

Ovidius pocházel z patřil k jezdeckému poslán na studia do právního svého otce právo se začal projevovat po ukončení studia návratu krátce zastával ale pak se vzdal veřejné pouze literatuře. Oženil příbuznou.

bohatého rodu, který stavu. Velmi brzy byl Říma, kde studoval na a rétoriku. V této době spíše jako básník, proto odjel do Řecka a po několik nižších úřadů, práce a věnoval se se s Augustovou

Roku 8 Augustus vydal opustil Řím a usídlil se v Rumunsku). Svě těžce – prosil Augusta mu byla udělena milost

nějakého příznivějšího místa (o to ho prosil nejen v dopisech, ale i ve svých básních). Tyto prosby nebyly vyslyšeny a nebylo mu splněno dokonce ani přání, aby byl pohřben v Římě. Proč byl poslán do vyhnanství, není známo. Soudí se, že se pravděpodobně jednalo o skandál, který v tu dobu vypukl kolem Augustovy vnučky Julie. Prakticky jisté je, že se nejednalo o politický čin, ale o něco v souvislosti s Augustovou rodinou. Často se udává, že svými knihami Umění milovat (v originále *Ars Amatoria*) narušil výchovu mládeže. To možná byla záminka, ale rozhodně ne důvod (tyto knihy byly vydány již 7 let).

rozkaz, aby Ovidius Tomech (malé město v vyhnanství nesl velmi (později i Tiberia), aby nebo aby byl poslán do

Ovidius byl velmi nadaný básník, psal lehce a plynule, jeho básně obsahují nečekané obraty a jsou velmi čtivé, proto dosáhl již za **svého života značné popularity**. **Po jeho odchodu do vyhnanství byly jeho knihy staženy z**

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

veřejných knihoven po celé říši, ale přesto se dále hrály v divadlech a různí řečníci je předčítali lidu.

(www.wikipedia.cz)

Ovidiova tvorba

Milostná tematika je přítomna v jeho sbírce **Umění milovat** (2 př. n. l.). Sbíрка se skládá **ze tří částí**. První kniha obsahuje rady určené mužům, jak si získat lásku dotyčné dívky. Druhá je věnována opět mužům, jak si lásku nejlépe udržet. Třetí se skládá z podobných rad ženám (rady ženám napsal Ovidius až o něco později, prý „aby to nebylo ženám líto“).

Vrchol Ovidiova básnického umění tvoří jeho rozsáhlá sbírka **Proměny** (též Metamorfózy, asi 8 n. l.), která obsahuje téměř 250 básnicky převyprávěných řeckých a římských bájí, jejichž společným motivem je proměna (člověka v rostlinu, zvíře nebo kámen).

Utrpení ve vyhnanství na drsném černomořském pobřeží a stesk po milovaném Římě se odráží v Ovidiových posledních sbírkách **Žalozpěvy** (9 - 12 n. l.)

Výňatky z díla

Přečtěte si pozorně následující ukázky:

Jedná se o výňatky ze sbírky milostné poezie **Umění milovat** (v originále Ars Amatoria, 2 př. n. l.).

(1)

Čistotou má vzbuzovat libost
sportem osmahlá postava,
toga ať skvrnám dá výhost
a s elegancí ať povlává.
Noha ať neplave bezprizorně

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ve vyčvachtané obuvi,
jazyk ať netrčí vzdorně
a rzí ať háčky nemluví.
Nedopusť špatný zástřih vlasů,
budící dojem houštiny:
účes i vous a jejich krásu
svěř pouze mistru rutiny.
Nehty nesmíš mít dlouhé,
se závějemi nečistot,
a z nosní dírky i pouhé
chmýří se musí vytrhnout.

(2)
Kolik se z půdy probuzené
vylíhne kvítků, když v jarních dnech
réva vlaze do oček žene
a mrzutá zima ztrácí dech –
tolik šťáv (nebo ještě více)
vstřebává vlna; ty však si vem
malý pár vybraných: z té míchanice

nemůže slušet všechno všem.
Tmavá se hodí k bílé pleti
(i Brísově dceři slušela;
i tehdy, když padla do zajetí,
v temném oděvu kráčela),
bílá se k tmavé pleti hodí
(Andromedo, jak ses líbila,
když bíle oděna z lodi
na pevnou zem si vkročila).

(Překlad Dana Svobodová)

Úkoly k ukázkám:

1. *Komu (kterému pohlaví) jsou určeny ukázky označené jako (1) a (2)?*
2. *Na základě výňatků formulujte vlastními slovy **konkrétní rady** mužům a ženám, které Ovidius dává. Souhlasíte s nimi?*
3. *V čem spočívá **aktuálnost** vybraných úryvků?*

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

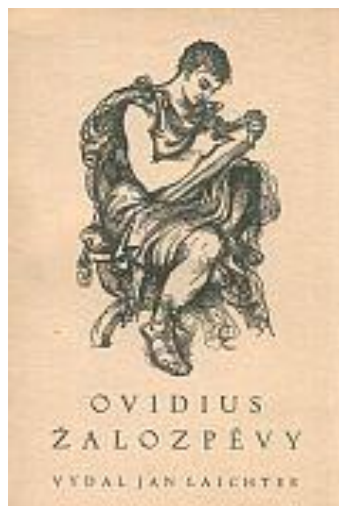
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. Kurzívním písmem jsou zvýrazněny verše vztahující se k mytologii. Vyjádřete, o které **ženské postavy** se jedná?
5. Definujte pojem **milostná lyrika**.
6. Definujte pojem **rým**. Určete **druh rýmu** v těchto básních.

Přečtěte si pozorně následující ukázkou:

Jedná se výňatek z výše zmiňované sbírky **Žalozpěvy** (9 - 12 n. l.), které napsal Ovidius ve vyhnanství.

O mně, který jsem skládal ty hravé milostné zpěvy,
budoucím – aby mě znali – čtenářům dána buď zvěst!

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Sulmo je rodiště mé, má studených pramenů hojnost –
od Říma vzdáleno leží na devět desítek mil.
Tam jsem já přišel na svět, a abys věděl i dobu,
tehdy, když postihla v boji oba dva konzuly smrt.
Má-li to nějakou cenu, jsem dědicem dávného stavu,
není můj jezdecký původ Štěstěny nedávný dar.
Z dětí jsem nebyl já první, neb světlo světa jsem spatřil,
když už měsíců dvanáct bratr můj na světě byl.

Školeni jsme již v dětství a jdeme z otcovy péče
do Říma k slavným mužům nořit se v umění zdroj.
Od svého útlého věku můj bratr k řečnictví tíhl,
k půtkám na hlučném foru vedl jej vrozený pud.
Mně však už jako chlapci se líbila nebeská služba,
Múza mě lákala tajně k dílu a činnosti své.
Často řek otec: „Proč o to se snažíš, co k ničemu není?
Vždyť ani proslulý Homér nenechal majetek zde!“
Podlehl jsem domluvám jeho, a opustiv Helikón zcela,
v próze jsem pokusy činil, opustiv vázanou řeč.
Avšak aniž jsem chtěl, má slova se řadila v rytmy,
cokoli zkoušel jsem napsat, pokaždé napsal jsem verš.

Stínům to stačí ...Teď na vás se obracím, čtenáři drazí,
kteří života mého toužíte poznati běh.
Uběhla šťastnější léta a již mi i šediny přišly,
odňaly dřívější barvu, doběla měníce skráň;
desetkrát tehdy již kůň, jsa v Píze ozdoben věncem,
ode dne, kdy jsem se zrodil, dosáhl vítězných cen,
když tu ve hněvu císař, jsa uražen, kázal mi jíti
na břeh Černého moře, nalevo, v tomidský kraj.
Příčina neštěstí mého je všem až přespříliš známa,
netřeba, abych dával svědectví výpověď svou.

Nač bych já příkoří sluhů a ničemnost průvodců líčil?
Více než tehdy ten útěk musel jsem později snést!

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Za to, že doposud žiji a zdolávám obtížné strasti,
že jsem si nezoufal dosud nad trapným osudem svým,
tobě děkuji, Múzo! Ty útěchu stále mi skýtáš,
v starostech úlevu neseš, přicházíš jakožto lék;
provázíš všechny mé kroky a od Histru odvádíš mysl,
sídlo mi na Helikónu dopřáváš uprostřed Múz.
Ty jsi mi slavné jméno již za mého života dala,
vzácný to případ, vždyť slávu zpravidla dává až smrt.
Závisti křivý zub z mých prací nezhlodal žádnou,
třebaže obvykle závist hanobí přítomný čas.
I když zrodil můj věk tak mnoho význačných pěvců,
pověst k nadání mému nikterak nebyla zlá.
Mnohým ač dávám přednost, já nejsem zván menším než oni,
díla má na celém světě velice mnoho se čtou.
Je-li co pravdy pak na tom, co básníci o sobě věští,
nebudu, země, ti patřit, i kdybych na místě pad!
Ať jsem dosáhl slávy buď přízní, neb hodnotou díla,
právem děkuji tobě, laskavý čtenáři můj!

(Překlad Rudolf Merlík)

Vysvětlivky:

jezdecký původ – jezdci byli po senátorech nejvyšší složkou římské společnosti
Helikón – podle tradice sídlo Múz a Apollona
v Píze ozdoben věncem – konaly se tam soutěže básnění
v tomidský kraj – okolí dnešní rumunské Constanty, kam byl básník vypovězen
Histru – Histria, Istria – antické město u Constanty

Úkoly k ukázkám:

1. Na základě textu shrňte svými slovy **základní momenty Ovidiova života**:
Co se dozvídáme o jeho rodině? Jakého byl původu?

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jaký životní moment byl pro něj rozhodující a směřodatný?

Co se z básně dozvídáme o jeho díle a jak je autor sám posuzuje?

Jakou úlohu v jeho životě pro autora představuje čtenář jeho básní?

- 2. **Jak na vás tato báseň působí?** Vnímáte ji spíše jako pozitivně laděnou, nebo jako báseň se smutným laděním?*
- 3. Již v názvu sbírky vidíme, že se jedná o **žalozpěvy**. Jak byste sami definovali na základě této ukázky, co je to žalozpěv. Porovnejte pak svůj názor s definicí v literární teorii:*

Pojem ELEGIE (žalozpěv)

= (z řeckého ελεγεια), **žalozpěv**, je skladba charakteristicky zádumčivého až smutného rázu, proto často bývá použita jako hudební nekrolog. Může být básnická nebo hudební. Původně však elegie označovala politické básnictví.

- 4. Znáte některé **jiné autory elegií**? Kdo je autorem nejznámějších elegií v české literatuře - Tyrolských elegií?*